

SCHEDA ANAGRAFICA SU TUCIDIDE

la 'firma' e l'intento: Thuc. I 1,1 Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους, ἀρξάμενος εὐθύς καθισταμένου καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων, τεκμαιρόμενος ὅτι ἀκμάζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι παρασκευῆ τῆ πάσῃ καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὄρων ξυνιστάμενον πρὸς ἑκατέρους, τὸ μὲν εὐθύς, τὸ δὲ καὶ διανοοῦμενον.

la peste: Thuc. II 48,3 λεγέτω μὲν οὖν περὶ αὐτοῦ ὡς ἕκαστος γινώσκει καὶ ἰατρὸς καὶ ἰδιώτης, ἀφ' ὅτου εἰκὸς ἦν γενέσθαι αὐτό, καὶ τὰς αἰτίας ἄστινας νομίζει τοσαύτης μεταβολῆς ἰκανὰς εἶναι δύναμιν ἐς τὸ μεταστῆσαι σχεῖν· ἐγὼ δὲ οἶόν τε ἐγίγνετο λέξω, καὶ ἀφ' ὧν ἂν τις σκοπῶν, εἴ ποτε καὶ αὐθις ἐπιπέσοι, μάλιστ' ἂν ἔχοι τι προειδῶς μὴ ἀγνοεῖν, ταῦτα δηλώσω αὐτὸς τε νοσήσας καὶ αὐτὸς ἰδὼν ἄλλους πάσχοντας.

Anfipoli (424/423): Thuc. IV 104,4s.-106,4 οἱ δὲ ἐναντίοι τοῖς προδιδοῦσι, κρατοῦντες τῷ πλήθει ὥστε μὴ αὐτίκα τὰς πόλεις ἀνοίγεσθαι, πέμπουσιν μετὰ Εὐκλέους τοῦ στρατηγοῦ, ὃς ἐκ τῶν Ἀθηναίων παρῆν αὐτοῖς φύλαξ τοῦ χωρίου, ἐπὶ τὸν ἕτερον στρατηγὸν τῶν ἐπὶ Θράκης, Θουκυδίδην τὸν Ὀλόρου, ὃς τάδε ξυνέγραμμεν, ὄντα περὶ Θάσου (ἔστι δὲ ἡ νῆσος Παρίων ἀποικία, ἀπέχουσα τῆς Ἀμφιπόλεως ἡμίσεος ἡμέρας μάλιστα πλοῦν), κελεύοντες σφίσι βοηθεῖν. καὶ ὁ μὲν ἀκούσας κατὰ τάχος ἐπτά ναυσὶν αἱ ἔτυχον παροῦσαι ἔπλει, καὶ ἐβούλετο φθάσαι μάλιστα μὲν οὖν τὴν Ἀμφίπολιν, πρὶν τὴν ἐνδοῦναι, εἰ δὲ μὴ, τὴν Ἰθίωνα προκαταλαβόν. ἐν τούτῳ δὲ ὁ Βρασιδᾶς δεδιὼς καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Θάσου τῶν νεῶν βοήθειαν καὶ πυρηνόμενος τὸν Θουκυδίδην κτήσιν τε ἔχειν τῶν χρυσειῶν μετάλλων ἐργασίας ἐν τῇ περὶ ταῦτα Θράκη καὶ ἀπ' αὐτοῦ δύνασθαι ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ἡπειρωτῶν, ἠπείγετο προκατασχεῖν, εἰ δύναιτο, τὴν πόλιν ... ἐπειδὴ καὶ τὸ πλῆθος ἐύρων τετραμμένον καὶ τοῦ παρόντος Ἀθηναίων στρατηγοῦ οὐκέτι ἀκροώμενον, ἐγένετο ἡ ὁμολογία καὶ προσεδέξαντο ἐφ' οἷς ἐκήρυξεν. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν τοιοῦτῳ τρόπῳ παρέδσαν, ὁ δὲ Θουκυδίδης καὶ αἱ νῆες ταύτη τῇ ἡμέρᾳ ὀνέ κατέπλεον ἐς τὴν Ἰθίωνα. καὶ τὴν μὲν Ἀμφίπολιν Βρασιδᾶς ἄρτι εἶχε, τὴν δὲ Ἰθίωνα παρὰ νύκτα ἐγένετο λαβεῖν· εἰ γὰρ μὴ ἐβοήθησαν αἱ νῆες διὰ τάχους, ἅμα ἐφ' ἂν εἶχετο.

summa biografica: Suda θ 414 A. Θουκυδίδης, Ὀλόρου, Ἀθηναῖος, παῖδα δὲ ἔσχε Τιμόθεον. ἦν δὲ ἀπὸ μὲν πατρὸς Μιλτιάδου τοῦ στρατηγοῦ τὸ γένος ἔλκων, ἀπὸ δὲ μητρὸς Ὀλόρου τοῦ Θρακῶν βασιλέως· μαθητὴς Αντιφώντος. ἤκμαζε κατὰ τὴν πζ' (432-428 a.C.) Ὀλυμπιάδα· ἔγραψε δὲ τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων. οὗτος ἤκουσεν ἐπιπαῖς τυγχάνων Ἡροδότου ἐπὶ τῆς Ὀλυμπίας τὰς ἱστορίας διερχομένου, ἃς συνεγράματο, καὶ κινηθεὶς ὑπὸ τινος ἐνθουσιασμοῦ πλήρης δακρύων ἐγένετο. καὶ ὁ Ἡρόδοτος κατανοήσας τὴν αὐτοῦ φύσιν πρὸς τὸν πατέρα Θουκυδίδου Ὀλόρου ἐφη· μακαρίζω σε τῆς εὐτεκνίας, Ὀλωρε· ὁ γὰρ σὸς υἱὸς ὀργῶσαν ἔχει τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ μαθήματα (cf. et Marcellin. *Vit.* 54). καὶ οὐκ ἐνεύεσθη γε τῆς ἀποφάσεως. οὗτος ὁ Θουκυδίδης ἀνὴρ ἦν πολλὸς ταῖς τέχναις, κάλλιε λόγων καὶ ἀκριβεῖα πραγμάτων καὶ στρατηγίας καὶ συμβουλίας καὶ πανηγυρικαῖς ὑποθέσεσιν. ὁ συγγραφεὺς οὗτος μεταβαίνει ἀπὸ τῶν θηλυκῶν εἰς σὺδέτερον· οἶον, τρέπονται εἰς Μακεδονίαν, ἐφ' ὅπερ καὶ πρότερον. καὶ Θουκυδίδειος γραφή, Plut. *Cim.* 4 διὸ καὶ Θουκυδίδης ὁ ἱστορικός, τοῖς περὶ Κίμωνα κατὰ γένος προσήκων, Ὀλόρου τε πατρὸς ἦν, εἰς τὸν πρόγονον ἀναφέροντος τὴν ὀμωνυμίαν, καὶ τὰ χρυσεῖα περὶ τὴν Θράκην ἐκέκτητο, καὶ τελευτήσας μὲν ἐν τῇ Σκαπτῇ ὕλῃ – τοῦτο δ' ἔστι τῆς Θράκης χωρίον – λέγεται φονευθεὶς ἐκεῖ, μνήμα δ' αὐτοῦ τῶν λειψάνων εἰς τὴν Ἀττικὴν κομισθέντων ἐν τοῖς Κιμωνεῖσι δεικνύται παρὰ τὸν Ἑλληνικῆς τῆς Κίμωνος ἀδελφῆς τάφον. ἀλλὰ Θουκυδίδης μὲν Ἀλμιούσιος γέγονε τῶν δήμων, οἱ δὲ περὶ τὸν Μιλτιάδην Λακιάδα. Cf. et P. Oxy. 1800 fr. 2 c. II, 3 c. I.

famiglia Filaide o Pisistratide?: Marcellin. *Vit.* 17s. πρὸς γὰρ ταῖς Μελιτίσι πόλεις καλουμέναις ἐστὶν ἐν Κοίλῃ τὰ καλούμενα Κιμωνία μνήματα, ἔνθα δεικνύται Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου τάφος. εὐρίσκεται δὴλον ὅτι τοῦ Μιλτιάδου γένους ὦν· ξένος γὰρ οὐδεὶς ἐκεῖ θάπτεται. καὶ Πολέμων δὲ ἐν τῷ περὶ ἀκροπόλεως (*FHG* III 4; vd et *Vit.* 28 de 'Thucydibus') τοῦτοις μαρτυρεῖ· ἔνθα καὶ <Τιμό>θεον υ<ιόν> αὐτῷ γεγενῆσθαι προσιστορεῖ. ὁ δὲ Ἑρμῆπιος (*FGrHist* 48 F 54) καὶ ἀπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν αὐτὸν λέγει τῶν τυράννων ἔλκειν τὸ γένος, διὸ καὶ διαφθερῶν αὐτὸν φησὶν ἐν τῇ συγγραφῇ τοῖς περὶ Ἀρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, λέγοντα ὡς οὐκ ἐγένοντο τυραννοφόνοι· οὐ γὰρ ἐφόνευσαν τὸν τυράννον, ἀλλὰ τὸν ἀδελφὸν τοῦ τυράννου Ἰππαρχον.

il nome del padre: Marcellin. *Vit.* 16 μὴ ἀγνοῶμεν δὲ τοῦτο ὅτι Ὀλορος, <οὐκ Ὀρολος> ὁ πατὴρ αὐτῷ ἐστὶ, τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς τὸ ρ ἐχούσης, τῆς δὲ δευτέρας τὸ λ· αὕτη γὰρ ἡ γραφή, ὡς καὶ Διδύμῳ δοκεῖ, ἡμάρτηται. ὅτι γὰρ Ὀλορός ἐστίν, ἢ στήλη δηλοῖ ἢ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κειμένη, ἔνθα κεχάρακται "Θουκυδίδης Ὀλόρου Ἀλμιούσιος" (cf. et *Vit.* 55, *Vit. anon.* 10).

i possedimenti in Tracia: Marcellin. *Vit.* 14 καὶ μέγιστον τεκμήριον νομίζουσι τὴν πολλὴν περιουσίαν καὶ τὰ ἐπὶ Θράκης κτήματα καὶ <ἐν Σκαπτῇ> σὺλῃ μέταλλα χρυσᾶ.

akme: Gell. XV 23 (= Apollod. *FGrHist* 244 F 7b) *Hellanicus, Herodotus, Thucydides, historiae scriptores, in isdem temporibus fere laude ingenti floruerunt et non nimis longe distantibus fuerunt aetatibus. nam Hellanicus initio belli Peloponnesiaci fuisse quinque et sexaginta annos natus uidetur, Herodotus tres et quinquaginta, Thucydides quadraginta*, Georg. Sync. *Ecl. chr.* 304,9-13 Moss. (432/428 a.C.) τότε καὶ Θουκυδίδης ὁ συγγραφεὺς παρ' Ἀθηναίους ἤκμαζε. τότε καὶ ὁ Πελοποννησιακὸς συνέστη πόλεμος διὰ τὸ γεγονὸς ὑπὸ Περικλέους ψήφισμα μὴ κοινωεῖν Μεγαρέσιν τοὺς Ἀθηναίους, ὡς ὑβρίσασιν Ἀσπασίαν τὴν γαμετὴν αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν προσθεμένων τῶν Μεγαρέων τοῖς Λακεδαιμονίοις, 309,9-11 Moss. (= African. fr. 45 Vieill.) Ὀλυμπιάς πζ'· ὁ Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμος ζ' καὶ εἰκοσαετής, ὃν Θουκυδίδης συνέγραψε, δι' Ἀσπασίας πόρνας β' καὶ στήλας κατὰ Μεγαρέων ἀστυγειτόνων Ἀθηναίους συνέστη.

contemporanei: Marcellin. *Vit.* 29s. συνεχρόνισε δ', ὡς φησὶ Πραξιφάνης ἐν τῷ περὶ ἱστορίας (fr. 18 Wehrli), Πλάτωνι τῷ κωμικῷ, Ἀγάθωνι τραγικῷ, Νικηράτῳ ἐποποιῷ καὶ Χοιρίτῳ καὶ Μελαντιπίδῃ. καὶ ἐπει μὲν ἔζη Ἀρχέλαος, ἀδοξος ἦν ὡς ἐπὶ πλεῖστον, ὡς <ὁ> αὐτὸς Πραξιφάνης δηλοῖ, ὕστερον δὲ δαιμονίως ἐθαυμάσθη.

la morte (e l'aspetto): Marcellin. *Vit.* 31-34 οἱ μὲν οὖν αὐτὸν ἐκεῖ λέγουσιν ἀποθανεῖν ἔνθα καὶ διέτριβε φυγὰς ὧν, καὶ φέρουσι μαρτύριον τοῦ μὴ κεῖσθαι τὸ σῶμα ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς· ἴκριον γὰρ ἐπὶ τοῦ τάφου κεῖσθαι, τοῦ κενοταφίου δὲ τοῦτο γνώρισμα εἶναι ἐπιχώριον καὶ νόμιμον Ἀττικῶν τῶν ἐπὶ τοιαύτῃ δυστυχίᾳ τετελευτηκότων καὶ μὴ ἐν Ἀθήναις ταφέντων. Δίδυμος (fr. 2 Schm.) δ' ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐλθόντα βιαίῳ θανάτῳ <φησὶν ἀποθανεῖν>· τοῦτο δὲ φησὶ Ζώπυρον ἱστορεῖν. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους κάθοδον δεδωκέναι τοῖς φυγάσι πλὴν τῶν Πεισιστρατιδῶν μετὰ τὴν ἦτταν τὴν ἐν Σικελίᾳ· ... ἐγὼ δὲ Ζώπυρον ληρεῖν νομίζω

λέγοντα τούτον ἐν Θράκη τετελευτηκέναι, κὰν ἀληθεύειν νομίζῃ Κράτιππος (*FGrHist* 64 F 2) αὐτόν. τὸ δ' ἐν Ἰταλία Τίμαιον (*FGrHist* 566 F 136) αὐτὸν καὶ ἄλλους λέγειν κείσθαι μὴ καὶ σφόδρα καταγέλαστον ἦ. λέγεται δ' αὐτὸν τὸ εἶδος γεγενῆσθαι σύννου μὲν τὸ πρόσωπον, τὴν δὲ κεφαλὴν καὶ τὰς τρίχας εἰς ὄξυ πεφυκίας, τὴν τε λοιπὴν ἔξιν προσπεφυκέναι τῇ συγγραφῇ. παύσασθαι δὲ τὸν βίον ὑπὲρ τὰ πενήκοντα ἔτη, μὴ πληρώσαντα τῆς συγγραφῆς τὴν προθεσίαν (vd. et II 100,2 de Archelao et V 26 de exilio), Thuc. II 100,2 ὕστερον Ἀρχέλαος ὁ Περδίκκου υἱὸς βασιλεὺς γενόμενος τὰ νῦν ὄντα ἐν τῇ χώρᾳ ὠκοδόμησε καὶ ὁδοὺς εὐθείας ἔτεμε καὶ ἄλλα διεκόσμησε τὰ [τε] κατὰ τὸν πόλεμον ἵπποις καὶ ὄπλοις καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ κρείσσοι ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι βασιλῆς ὀκτώ οἱ πρὸ αὐτοῦ γενόμενοι, Paus. I 23,9 Οἰνοβίῳ δὲ ἔργον ἐστὶν ἐς Θουκυδίδην τὸν Ὀλόρου χρηστόν· νῆφισμα γὰρ ἐνίκησεν Οἰνόβιος κατελθεῖν ἐς Ἀθήνας Θουκυδίδην, καὶ οἱ δολοφονηθέντι ὡς κατῆι μνημᾶ ἐστὶν οὐ πόρρω πολῶν Μελιτιδῶν.

Cratippo: Dion. Hal. *Thuc.* 16 πολλὰ καὶ ἄλλα τις ἂν εὔροι δι' ὅλης τῆς ἱστορίας ἢ τῆς ἄκρας ἐξεργασίας τετυχηκότα καὶ μῆτε πρόσθεσιν δεχόμενα μῆτ' ἀφαίρεσιν, ἢ ραθύμως ἐπιτετροχασμένα καὶ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐμφασιν ἔχοντα τῆς δεινότητος ἐκείνης, μάλιστα δ' ἐν ταῖς δημηγορίαις καὶ ἐν τοῖς διαλόγοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ῥητορείαις. ὧν προνοοῦμενος ἔοικεν ἀτελῆ τὴν ἱστορίαν καταλιπεῖν, ὡς καὶ Κράτιππος ὁ συνακμάσας αὐτῷ καὶ τὰ παραλειφθέντα ὑπ' αὐτοῦ συναγαγὼν γέγραφε, οὐ μόνον ταῖς πράξεσιν αὐτὰς ἐμποδῶν γεγενῆσθαι λέγων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀκούουσιν ὀχληρὰς εἶναι.

Pesilio: cf. Marcellin. *Vit.* 23 et Paus. I 23,9 ψήφισμα γὰρ ἐνίκησεν Οἰνόβιος (410/409) κατελθεῖν ἐς Ἀθήνας Θουκυδίδην.

la συγγραφή e la scansione dell'opera: Thuc. I 97,2 ἔγραψα δὲ αὐτὰ καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποίησάμην διὰ τόδε, ὅτι τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἄπασιν ἐκλιπὲς τοῦτο ἦν τὸ χωρίον καὶ ἢ τὰ πρὸ τῶν Μηδικῶν Ἑλληνικὰ ξυνετίθεσαν ἢ αὐτὰ τὰ Μηδικὰ· τούτων δὲ ὅσπερ καὶ ἦματο ἐν τῇ Ἀττικῇ συγγραφῇ Ἑλλάνικος, βραχέως τε καὶ τοῖς χρόνοις οὐκ ἀκριβῶς ἐπεμνήσθη. ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπόδειξιν ἔχει τῆς τῶν Ἀθηναίων ἐν οἴῳ τρόπῳ κατέστη, V 20,2s. σκοπεῖται δὲ τις κατὰ τοὺς χρόνους καὶ μὴ τῶν ἐκασταχοῦ ἢ ἀρχόντων ἢ ἀπὸ τιμῆς τιμῶς ἐς τὰ προγεγενημένα σημαιόντων τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ὀνομάτων πιστεύσας μᾶλλον. οὐ γὰρ ἀκριβὲς ἐστὶν, οἷς καὶ ἀρχομένοις καὶ μεσοῦσι καὶ ὅπως ἔτυχῃ τῷ ἐπεγενέτο τι. κατὰ θέρη δὲ καὶ χειμῶνας ἀριθμῶν, ὡσπερ γέγραπται, εὐρήσει, ἐξ ἡμισείας ἑκατέρου τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν δύναμιν ἔχοντος, δέκα μὲν θέρη, ἴσους δὲ χειμῶνας τῷ πρώτῳ πολέμῳ τῷδε γεγενημένου.

Pottavo libro: Marcellin. *Vit.* 43s. λέγουσι δὲ τινες νοθεύεσθαι τὴν ὀγδόην ἱστορίαν· οὐ γὰρ εἶναι Θουκυδίδου, ἀλλ' οἱ μὲν φασὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ εἶναι, οἱ δὲ Ξενοφῶντος. πρὸς οὓς λέγομεν ὅτι τῆς μὲν θυγατρὸς ὡς οὐκ ἔστι δῆλον· οὐ γὰρ γυναικείας ἦν φύσεως τοιαύτην ἀρετὴν τε καὶ τέχνην μιμήσασθαι· ἔπειτα, εἰ τοιαύτη τις ἦν, οὐκ ἂν ἐσπούδασε λαθεῖν, οὐδ' ἂν τὴν ὀγδόην ἔγραψε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ κατέλιπεν ἂν, τὴν οἰκείαν ἐκφαίνουσα φύσιν. ὅτι δὲ οὐδὲ Ξενοφῶντός ἐστιν, ὁ χαρακτήρ μόνον οὐχὶ βοᾷ· πολὺ γὰρ τὸ μέσον ἰσχυρὸν χαρακτήρος καὶ ὑψηλοῦ. οὐ μὴν οὐδὲ Θεοπόμπου, καθὰ τινες ἠξίωσαν. τισὶ δὲ, καὶ μᾶλλον τοῖς χαριεστέροις, Θουκυδίδου μὲν εἶναι δοκεῖ, ἄλλως δ' ἀκαλλώπιστος, δι' ἐκτύπων γεγραμμένη, καὶ πολλῶν πλήρης ἐν κεφαλαίῳ πραγμάτων καλλωπισθῆναι καὶ λαβεῖν ἔκτασιν δυναμένων. ἔνθεν καὶ λέγομεν ὡς ἀσθενέστερον πέφρασαι ὀλίγον, καθότι ἀρρωστῶν αὐτὴν φαίνεται συντεθεικῶς. ἀσθενούντος δὲ σώματος βραχὺ τι καὶ ὁ λογισμὸς ἀτονώτερος εἶναι φιλεῖ· μικροῦ γὰρ συμπάσχουσιν ἀλλήλοισι ὅ τε λογισμὸς καὶ τὸ σῶμα.

il metodo storiografico: Thuc. I 22 καὶ ὅσα μὲν λόγῳ εἶπον ἕκαστοι ἢ μέλλοντες πολεμήσειν ἢ ἐν αὐτῷ ἦδη ὄντες, χαλεπὸν τὴν ἀκριβείαν αὐτῶν τῶν λεχθέντων διαμνημονεύσαι ἦν ἐμοί τε ὧν αὐτὸς ἤκουσα καὶ τοῖς ἄλλοθεν ποθεν ἐμοὶ ἀπαγγέλλουσιν· ὡς δ' ἂν ἐδόκουν ἐμοὶ ἕκαστοι περὶ τῶν αἰεὶ παρόντων τὰ δέοντα μάλιστα· εἰπεῖν, ἐχομένῳ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ξυμπήσεως γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, οὕτως εἴρηται. τὰ δ' ἔργα τῶν πραχθέντων ἐν τῷ πολέμῳ οὐκ ἐκ τοῦ παρατυχόντος πυνθανόμενος ἠξίωσα γράφειν, οὐδ' ὡς ἐμοὶ ἐδόκει, ἀλλ' οἷς τε αὐτὸς παρῆν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ὅσον δυνατὸν ἀκριβείᾳ περὶ ἐκάστου ἐπεξελθῶν. ἐπιπόνως δὲ ἠύρισκετο, διότι οἱ παρόντες τοῖς ἔργοις ἐκάστοις οὐ ταῦτα περὶ τῶν αὐτῶν ἔλεγον, ἀλλ' ὡς ἑκατέρων τις εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι. καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανείται· ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὐθις κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοιούτων καὶ παραπλησιῶν ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ ἀρκούντως ἔξει. κτῆμά τε ἐς αἰεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρήμα ἀκούειν ζύγεται.

epigramma per Euripide: (Thuc.) *AP* VII 45 Μνάμα μὲν Ἑλλάς ἅπασ' Εὐριπίδου, ὅστέα δ' ἴσχει / γῆ Μακεδῶν, ἦπερ δέξαστο τέραμα βίου. / πατρις δ' Ἑλλάδος Ἑλλάς, Ἀθῆναι· πλεῖστα δὲ Μούσαις / τέρψας ἐκ πολλῶν καὶ τὸν ἔπαινον ἔχει.

lo stile: Plut. *Glor. Ath.* 347a ὁ γοῦν Θουκυδίδης αἰεὶ τῷ λόγῳ πρὸς ταύτην ἀμιλλᾶται τὴν ἐνάργειαν, οἷον θεατὴν ποιῆσαι τὸν ἀκροατὴν καὶ τὰ γινόμενα περὶ τοὺς ὀρθῶντας ἐκπληκτικὰ καὶ ταρακτικὰ πάθη τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἐνεργάσασθαι λιχνευόμενος, Marcellin. *Vit.* 53 μέλει δὲ αὐτῷ καὶ ὄγκου τῶν ὀνομάτων καὶ δεινότητος τῶν ἐνθυμημάτων καί, ὡσπερ φθάσαντες εἴπομεν, βραχυτύχως συντάξεως· τὰ γὰρ πολλὰ τῶν πραγμάτων καὶ λέξει δείκνυται. τέθεικε δὲ πολλάκις καὶ πάθη καὶ πράγματα ἀντ' ἀνδρῶν, ὡς τὸ ἀντίπαλον δέος. ἔχει δὲ τι καὶ τοῦ πανηγυρικοῦ, ἐν οἷς ἐπιταφίους λέγει, καὶ ποικίλας εἰρωνείας εἰσφέρων καὶ ἐρωτήσεις ποιούμενος καὶ φιλοσόφους εἶδеси δημηγορῶν· ἐν οἷς γὰρ ἀμοιβαίως ἐστὶ, φιλοσοφεῖ. τὴν μὲντοι ἰδέαν αὐτοῦ τῶν λέξεων καὶ τῶν συνθέσεων αἰτιῶνται οἱ πλείονες, ὧν ἐστὶ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς· μέμφεται γὰρ αὐτῷ ὡς περὶ καὶ πολιτικῆ λέξει χρῆσθαι μὴ δυναμένῳ, οὐκ εἰδῶς ὅτι δυνάμεός ἐστι ταῦτα πάντα περιττῆς καὶ ἔξω πλεονεξίας.

il genere: Marcellin. *Vit.* 41 διὰ γ' οὖν τὸ ὑψηλὸν ὁ Θουκυδίδης καὶ ποιητικαῖς πολλάκις ἐχρήσατο λέξεσι καὶ μεταφοραῖς τισίν. περὶ δὲ πάσης τῆς συγγραφῆς ἐτόλμησάν τινες ἀποφίνασθαι ὅτι αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς συγγραφῆς οὐκ ἔστι ρητορικῆς ἀλλὰ ποιητικῆς.